

Carles I i Felip II a Sant Jeroni de la Murtra

Autor: Jaume Aymar
Data de publicació: 04-05-2021

El monestir badaloní de Sant Jeroni de la Murtra es va revelar com una peça clau en la vida i en la política de l'Emperador Carles I —que hi planificà la conquesta de Tunis— i les del seu fill Felip II, tal com ho havia estat durant el regnat de Ferran II. Hi van passar el pare Bartomeu Casaus, Magallanes, Cortès, Joan Boscà, els primers erasmistes i jesuïtes, els ducs de Calàbria, Germana de Foix, Ferran i Joan de Cardona i emperadrius i infantes emparentades amb Felip II. D'aquest cenobi partiren monjos que exerciren un paper molt important en la fundació de Sant Llorenç de l'Escorial a Madrid. Conferència de Jaume Aymar a Sant Jeroni de la Murtra a l'any 2000.

Tant l'emperador Carles I com el seu fill, el rei Felip II, van estar vinculats al monestir de Sant Jeroni de la Murtra, situat a la Vall de Betlem, prop de Badalona. Tots dos hi van sojornar, van tenir amistat amb els seus frares, hi van cercar consell i van col·laborar en la construcció del cenobi[1]. Aquest estudi és una aproximació a les visites reials, a les biografies dels personatges que posen en relació el monestir amb l'emperador, el rei i la seva cort i els testimonis que han restat del seu pas per la Murtra. Són dades que oferim per a un ulterior aprofundiment.

Carles I i la Murtra

El jove rei Carles d'Augsburg, acompanyat d'un lluït seguici, es va presentar al monestir la Setmana Santa del 1519. El monarca portava ja el collar de l'Orde del Toisó d'Or, un capítol general del qual s'acabava de celebrar en el cor de la Catedral de Barcelona[2]. En aquella visita, Carles va confirmar al prior, fra Pere Benejam[3], tots els privilegis i les mercès que els seus avantpassats havien atorgat al cenobi. Des de la Murtra, el dia 20 d'abril, va escriure tres cartes al Papa Lleó X, i una altra el dia 26[4]. Era en plena crisi luterana. Ja feia més d'un any que el seu avi Maximilià havia advertit el papa del greu perill social i polític que representava per a l'Imperi la doctrina de Luter, i havia ofert el seu

suport a l'església. En aquella ocasió, Carles es va hostatjar a la infermeria del monestir, i el seu seguici a les tres cambres de l'hosteleria de baix i a les cel·les que miraven a la part de l'hort i del refetor. Els frares es van haver de recollir al dormidor i a d'altres racons de la casa. Carles, agraït pel bon acolliment de la comunitat, va fer un donatiu de cinc-cents ducats mercès al qual es van poder construir les cel·les del costat del claustre que miren a mar, és a dir les de la façana principal[5].

Entrada la nit del 6 de juliol del 1519, un correu especial va arribar a la residència ocupada per Carles a Barcelona per tal de comunicar al jove príncep el resultat de l'elecció de Francfort: era promogut com a cap de l'Imperi. De matinada, Carles va cavalcar a Jesús[6] a donar gràcies per l'elecció. Els consellers van anar a besar-li les mans. Això va motivar que l'estada a Barcelona es perllongués fins al 23 de gener del 1520[7]. Sabem amb seguretat que Carles va tornar a la Murtra el 3 i 4 d'octubre d'aquell mateix any[8].

Aquell mateix any de 1519 arribà a Barcelona el famós dominic fra Bartolomé de las Casas o Casaus, l'apòstol de les Índies, amb l'objectiu d'interessar Carles Vè en favor dels indígenes americans. El P. De las Casas va aconseguir del rei el nomenament d'una junta de lletrats i de teòlegs, mentre buscava el suport dels consellers flamencs i sobretot del canceller Mercurino Gattinara[9]. Aquesta junta de lletrats i de teòlegs destinada a posar remei als problemes sorgits per la conquesta del Nou Món es va reunir a Barcelona deu anys després, el 1529.

Pintura del pare Bartomeu Cases o Casaus

Precisament durant l'estada a Barcelona del 1519 van arribar a l'emperador noves de les gestes d'un tal Hernán Cortés. També a la Ciutat Comtal hi havia buscat i demanat recolzament Fernando de Magallanes perquè posés sota les seves banderes el seu intent d'arribar a les Índies Orientals per Occident[10].

Ferran Cortès

El dimecres 28 de setembre d'aquell mateix any, Carles va passar tot el dia a Badalona i el 3 d'octubre va dinar a Barcelona i va sopar i va passar la nit a la Murtra. L'endemà, havent dinat, va sopar a Molins de Rei[11].

La coronació imperial va ser a Aquisgrà el 23 d'octubre del 1520 i va motivar una major correspondència entre Carles I i la ciutat de Barcelona. El mateix dia l'Emperador s'adreça a Barcelona en els següents termes:

"Amados y fieles nuestros. Ayer, con gran compañía de muchos príncipes, barones y ricos hombres y de otra mucha gente armada y muy luzida, entramos en esta villa con gran triunfo, e hoy martes, día de la gloriosa Sancta Olaria, mediante la gracia de Dios, Nuestro Señor, havemos recibido la primera corona del Imperio con solemnidad acostumbrada, con mucha conformidad de los príncipes electores y pueblos imperiales y contento universal de todos. Havemos mandado daros aviso de ello por vuestra consolación y pera que en las iglesias y monasterios desa ciudad y con procesiones y sacrificios fagais dar gracias a Dios por lo bien que de su mano encamina nuestras cosas, rogándole especialmente que así le plazca continuarlo...". Ells li contesten el 28 de novembre dient-li que: "lo dia present per lo clero de la Seu y de totes les iglésies parroquials, monestirs y ordres de la dita ciutat és estada feta una gran solemne y molt devota processó acompanyada de nosaltres y de tot lo poble de aquesta ciutat ab una gran e comuna alegria, fahent no res menys devotes oracions e pregàries a Nostre Senyor Deu..."[12].

No és arriscat de suposar que una representació de la comunitat de la Murtra va participar en aquesta processó.

L'amenaça turca al Mediterrani continuava. El 13 de juny del 1527, de matinada, els pirates assaltaren per sorpresa Badalona. Hom veié morir molts dels seus habitants i trenta dones i infants foren emportats captius per a ésser venuts com a esclaus al mercat d'Alger. Entre els badalonins assassinats, hi havia Bernat Muntells, sabater, que havia manat en el seu testament que li fessin totes les exèquies en el monestir de Sant Jeroni de la Murtra i per aquesta comesa deixà deu lliures i catorze sous, segons consta en el llibre de les cròniques del monestir[13].

La disputa erasmista de Miquel Mai

Miquel Mai (Barcelona segle XV- Madrid 1546) era polític, humanista i erasmista. El 1528 fou nomenat ambaixador a Roma, a prop del papa Climent VII, en un moment tant compromès com va ser al que seguí el saqueig de la ciutat per les tropes imperials. El 1535 Mai va acompanyar Carles I en l'empresa de Tunis. Mai morí assistit pel jesuïta Antoni de Araoz, deixeble i col·laborador de Sant Ignasi de Loiola[[14]. La muller de Mai, Elionor de Setantí, morí dos anys després, a Barcelona. Cal recordar que la família Setantí estava vinculada a la Murtra[15].

Efígie en moneda d'En Miquel Mai

Marcel Bataillon, el gran historiador de l'erasmisme, diu que Mai va passar uns dies a Barcelona, abans d'anar a veure el Papa, vers el 1528, i que els erasmistes l'envoltaren. Visità la Murtra en companyia de Vicent Navarra i de "cierto Rafael" (potser Rafael Joan, ciutadà de Barcelona). El prior, Agustí Galceran de Gualbes, els va fer els honors. Visitaren la biblioteca que aleshores encara no devia estar situada a l'Obra Nova. Segons Bataillon, el frare jeroni mostra horror per les obres impreses. Els altres, aleshores, per provocar-lo, li parlaren d'Erasme i el prior el titllà de monstre: "Ignoreu -els diu- que aquest heretge ha estat condemnat a Burgos per una santa congregació, que es va escapar, buscant la seva salvació en la fuga i que d'altre manera els Sants Pares haurien cremat el luterà?". Els erasmistes se'n van enriure. El criat de Mai va rectificar el prior a mitja veu: "Valladolid", i Navarra el reprengué. De seguida Rafel cita al prior una frase de Gattinara: "Qui diu mal d'Erasme, o no ha vist els seus llibres, o no els entén". Mai explica el que va ser l'assemblea de Valladolid. Per fi, Navarra, amb insolència, li dóna al prior una lliçó de crítica textual. Arriba l'hora de dinar i s'acomiaden rient[16].

Ampliació de l'església de Sant Jeroni

El 1532 fou elegit prior de la Murtra Fra Mateu Blanc, natural de Riudarenes, i ho fou durant dos triennis. Després, va ser prior de la Vall d'Hebron i ermità de Sant Sebastià de la Guàrdia a Palafrugell durant set anys. Fra Blanc, quan feia només tres setmanes que havia estat confirmat, el 5 de març del 1532, va convocar el capítol en el qual va proposar de reemprendre les obres de l'església conventual que havien restat paralitzades. Els frares veieren bé de continuar-les i d'encarregar la seva direcció al mestre d'esglésies Tomàs Bersa[17].

A la Murtra, la capçalera de l'església ja estava enllestida, però havien quedat pendents els trams de les capelles dels Set Goigs (avui de la Clara Esperança) i la de Nostra Senyora i el chor. Bersa va realitzar aquestes obres, es va comprometre de fer un gran rosassa de pedra picada de Montjuïc i un gran arc i també a apujar set pams la teulada de la capçalera, tot pel preu de 187 ducats i mig, equivalents a 225 lliures. El monestir, per la seva banda, es comprometia a fornir els materials (rajoles, calç i morter)[18]. Bersa també va apujar el campanar de Sant Jeroni i hi col·locà un rellotge[19].

Joan Boscà, el cortesà i Badalona

El 1534, l'occità Pere de Montpezat publica a Barcelona la traducció d'Il Cortegiano, de Baltasare Castiglione. El traductor era el poeta Joan Boscà i Almogàver (Barcelona, 1487/92-1542) i la va fer a instàncies del seu amic el poeta castellà Garcilaso de la Vega (Toledo, 1501? - Niça, 1536), també membre de la cort de Carles I. Aquesta obra, que va tenir una gran divulgació, és exemple de la influència italiana en els usos de la Cort Imperial. S'ha apuntat la possibilitat que Boscà procedís de la masia homònima de Badalona, no lluny de Sant Jeroni de la Murtra[20].

Joan Boscà

El cert és que un dels qui freqüentaven la seva tertúlia literària, era Jeroni Agustí i Albanell, militar i funcionari al servei de Carles I i batlle general de Catalunya (1531-33). Agustí era germà de l'eclesiàstic i jurista Antoni Agustí i Albanell (Saragossa, 1517 - Tarragona, 1587). Ambdós eren néts per part de mare de Jeroni Albanell advocat i funcionari reial que fou regent de la cancelleria de Catalunya (1491-94) i, després, del consell suprem d'Aragó (des del 1504). Albanell havia donat trenta-cinc lliures per fer una clau al claustre de la Murtra, probablement la de Sant Jeroni, el seu patró[21].

Nova visita de Carles I (1535): planifica a la Murtra la conquesta de Tunis

L'Emperador va tornar a pujar a Sant Jeroni l'any 1535 durant el priorat de fra Mateu Blanc. La primera vegada que

Carles havia conegut fra Mateu aquest era un profés recent, ara era el germà gran de la comunitat. És molt versemblant que Carles demanés consell al prior, sobretot tenint present que les seves estades al monestir van sovintejar durant un mes. En aquell any encara no estava construïda ni l'Obra Nova, ni l'hostatgeria, ni la torre de defensa, amb la qual cosa el més versemblant és que l'emperador s'allotgés novament a la infermeria. A més, aquesta empresa va tenir tot un aire de croada[21]. Carles va voler que en les senyeres i estendards de la campanya hi hagués brodat un sant Crist. Convé recordar que una imatge del Sant Crist, altament privilegiada, era també una de les principals advocacions del Monestir de la Murtra [22].

Carles I, veient que l'església s'estava construint, lliurà a la comunitat cent escuts, que s'aplicaren a l'obra de la volta i a molta part del chor. Per això hi eren esculpides, a les claus de volta, les àligues imperials. Encara es conserva un fragment d'una d'aquestes claus que, actualment, es pot veure en l'exposició La Murtra i el Toisó que s'exhibeix aquest mes de gener del 2000 a Sant Jeroni de la Murtra.

Tapís de Guillem Pannenmaker sobre la campanya de Tunis. Revista de tropes a Barcelona

La campanya de Tunis ha quedat reflectida en una sèrie de tapissos de Guillem Pannemaker sobre dibuixos de Joan Vermay, avui conservats a l'Alcàsser de Sevilla. Un d'ells representa la sortida de Barcelona de les tropes de l'expedició. La flota imperial, comanada per l'almirall Andrea Dòria, és a la desembocadura del Besòs, a l'esquerra de la composició. Al fons és ben visible la muntanya de Montserrat. En el centre de la composició, a mà esquerra, es veu un arbre (potser una murtra) i sota d'ell, darrera una taula de reclutament, l'emperador conversant amb un jeroni, probablement fra Mateu Blanc, en al·lusió a la planificació de la conquesta al monestir [23].

Mapa d'Espanya des d'una perspectiva Barcelonina. Tapis d¡En Guillem Panenmaker sobre la campanya de Tunís

L'Estudi General

El 10 d'agost del 1536 els consellers de Barcelona van acordar de construir un edifici per tal d'allotjar l'Estudi General o Universitat. Van escollir un solar al capdamunt de la Rambla, l'anomenat Pes de la Palla. El 17 d'octubre següent, un pregoner, amb quatre trompetes, va donar a conèixer la notícia als barcelonins:

"Sapigueu tots que els honorables consellers i el Consell de Cent de la present ciutat de Barcelona, desitjant dispersar els núvols de l'odiosa ignorància en la ment dels habitants de la ciutat, a lloança i glòria de Déu i de la gloriosíssima Verge Maria i de tots els sants del Paradís, han acordat que a la Rambla, en el lloc on es pesava la palla, sigui construïda i edificada una casa destinada a l'Estudi General, amb una capella, on puguin instruir-se els moradors de la ciutat en la veritable ciència, per la qual l'home mortal es fa immortal i assoleix i gaudeix de la vida i la pau eterna i el poble troba el timó i la doctrina que el guia al servei de Déu i del culte diví".

El pregó acabava convidant el poble a la cerimònia de col·locació de la primera pedra de l'edifici, que va tenir lloc l'endemà, festa de Sant Lluc, pel bisbe de la ciutat Joan de Miralles i el conseller en cap Bertran Desvalls. Les obres van ser dirigides pel contractista Tomàs Bersa[24].

Doncs bé, aquests tres personatges estan vinculats a la Murtra. El bisbe Joan de Miralles, com veurem, està enterrat al presbiteri de l'església conventual. La família Desvalls tenia una clau de volta amb el seu escut (unes ones blaves i, enmig, una rosa vermella) a la galeria est del claustre, davant de la porta de la sala capitular que havia fet col·locar misser Pere Desvalls a mitjans del segle XV, i Tomàs Bersa, com hem vist, va col·laborar en l'obra de l'església.

L'Emperador no va assistir a la cerimònia de la primera pedra, però estava ben informat de la construcció perquè el 31 d'octubre de l'any següent escriví al Papa des de Monçó i li demanà protecció per a la Universitat de Barcelona. Els seus propòsits consten a les instruccions donades al marquès d'Aguilar, aleshores ambaixador davant la Cúria pontifícia[25] i, després, virrei de Catalunya i també vinculat a la Murtra, com veurem.

Visita del 1538. Episodi de l'ofici de lamentacions

El 1538, Carles vingué novament a la Murtra i s'hi estigué des de Dimecres Sant fins a Pasqua de Resurrecció, durant

el priorat de Fra Pere Alsina, fill de Cardona, una de les figures més destacades de la història del monestir. Diuen les cròniques que aquest frare era molt intel·ligent i que se'n sortia bé de tot el que emprenia. Carles I el tenia en gran estima i sempre que anava a Barcelona pujava a la Murtra per demanar-li consell. També s'hi assessoraven els ducs de Calàbria, els de Cardona ?que freqüentaven la Murtra?[26] i la reina Germana de Foix, segona esposa de Ferran el Catòlic i després amistançada de Carles I. Fra Alsina escrigué diferents biografies i va portar l'hàbit dels jerònims durant seixanta-vuit anys, fins a la seva mort[27].

El primer dia dels fastos d'aquella Setmana Santa, fra Pere, que era tenor, va cantar la primera lamentació de l'ofici. La segona lamentació la va entonar un frare que desafinava. L'emperador va pregar que la tercera la tornés a cantar el prior, el qual va merèixer l'elogi del monarca, que estimava la bona música. En marxar, Carles va ordenar que es donessin cinquanta doblons d'or a la comunitat[28].

En el trienni 1538-1541 va passar per la Murtra fra Bernat Vedrenya, profés del monestir de Sant Jeroni de Cotalba i fill de Balaguer, confessor de Donya Elionor, germana de l'Emperador i esposa del rei de França, Francesc I[29]. Fra Vedrenya va fundar una missa a la Murtra i va fer diversos obsequis a la comunitat en nom de la Reina[30].

S'ha dit que al 1539 Bersa va enllestir l'edifici de l'Estudi General de la Rambla, però la data és incerta[31]. El que sí que se sap és que a l'octubre d'aquell any van començar les classes a la Universitat. L'humanista basc Martí Ibarra va inaugurar els ensenyaments de Gramàtica i Poètica en el saló del Consell de Cent i dos dies després el jurista Gomis va donar la de cànons a la llibreria del convent de framenors[32].

Aquest mateix any Tomàs Bersa, juntament amb Antoni Carbonell, s'ocupava de les portes de comunicació del pati del Palau de la Generalitat[33]. Un estudi comparatiu posa en relació els retrats de les portes de l'actual despatx presidencial amb els dels medallons de la porta de la capella de Sant Sebastià del monestir de la Murtra, potser també realitzades per l'equip de Bersa. Les d'aquí semblen les testes de Sant Pere i de Sant Pau (símbol de la fe), sobre dos caps de turc.

Vinculació dels Cardona amb l'Emperador: Ferran de Cardona i Enríquez

Ja hem dit que fra Benejam, prior de la Murtra, fou conseller dels ducs de Cardona. Ferran de Cardona i Enríquez (?-Barcelona, 1543), segon duc de Cardona i marquès de Pallars, va ser el personatge més influent de la noblesa catalana durant el primer terç del segle XVI. Era un dels cavallers que el 1519 havia rebut la insígnia del Toisó d'Or a la cerimònia del capítol celebrada a la catedral. Durant les estades de Carles a Barcelona va presidir força vegades al seu costat les cerimònies civils i religioses. El seu germanastre era el bisbe Joan de Cardona, del qual en parlarem tot seguit, vinculat a la Torre Pallaresa i a la Murtra. Ferran va contraure matrimoni, en primeres noces, amb Francisca Manrique de Lara i en segones amb Isabel Agustí, germana de l'arquebisbe de Tarragona Antoni Agustí ja citat, que, amb aquest motiu, va escriure un epigrama per celebrar-ho. Totes aquestes raons fan pensar en una vinculació de Ferran de Cardona amb la Murtra.

El bisbe Joan de Cardona i el seu auxiliar Joan Miralles

Joan de Cardona, procedent d'aquest noble llinatge català era, com s'ha dit, germanastre de Ferran de Cardona i va contraure matrimoni amb Lluïsa de Blanes i de Sentmenat, de la qual va tenir una filla anomenada Helena. Havent enviudat el 1531, va ser elegit bisbe de Barcelona, però va continuar les seves empreses particulars i van passar 14 anys abans no fos consagrat el 30 d'agost del 1535. Aquesta dilació va donar serioses preocupacions al virrei Francesc de Borja, el qual, hostatjat al palau episcopal, aleshores buit, escrivia així a l'Emperador: "En ninguna manera quiero que se vea que soy su amigo sino en trabajar tanto en su remedio, y en esto le quiero pagar el alquiler de sus casas, en hacer que Dios more en la suya"[34].

El 1532 Cardona va comprar un molí fariner de tres moles a la parròquia de Reixach, que des d'aleshores va ser anomenada Molí del Bisbe. Degueren ser aquells anys quan, bisbe electe i canceller reial, es va dedicar a remuntar la Torre Pallaresa, en l'eufòria dels favors i les distincions que anava rebent de l'Emperador.

Cardona va edificar dues torres a la façana per expressar la seva doble condició: la de bisbe i la de cavaller. La torre de Llevant té a la base la seva capella per a les devocions del bisbe i al seu pis superior la campana. La de ponent, més alta per dominar les terres del contorn, té les finestres més ornamentades i en ella hi ha el retrat de Carles I, protector

del cavaller i de la seva esposa Isabel de Portugal.

El 16 de novembre de l'any 1541, morí el bisbe auxiliar de Cardona, Joan de Miralles, ja esmentat, que ostentava el títol honorífic d'Arquebisbe de Tessalònica. Cal suposar que pel marcat absentisme del prelat el govern de la diòcesi devia recaure sobre l'auxiliar. Miralles havia disposat en el seu testament de ser enterrat al monestir de la Murtra, a la capella major, és a dir al presbiteri. Com que els marmessors, per negligència no compliren l'estipulat, els frares l'enterraren al mig de l'església i no fou fins al cap de tres anys que pogueren sepultar-lo al presbiteri[35]. En la lauda sepulcral es pot llegir l'epitafi: SEPULTURA Rs. IOANNIS/MIRALLES DEI GRACIA (sic.) ARCHIEPISCOPI THESALONI/CENSIS QUI OBIIT DIE XVI MENSIS NOVEMBRIS/ANNI MDXXXXI. A sota hi ha l'escut, amb dos miralls, al·lusius al cognom, cofat amb la mitra i l'estola i inscrit en una garlanda molt renaixentista.

El 20 de novembre del 1542, en un moment de greu preocupació per la situació de la Mediterrània, Carles va promulgar a Barcelona les Leyes Nuevas de Indias. Bartolomé de las Casas va visitar novament l'emperador per agrair-li-ho i va obtenir el nomenament de bisbe de Cuzco al Perú, que va rebutjar pel fet de tractar-se d'una seu rica, però en canvi va acceptar el nomenament de Chiapa (Mèxic). Una notícia curiosa que aportà l'historiador Joan Reglà és que ja el 1547 Barcelona era un notable centre de redistribució dels "cueros de vaca traydos de las Indias occidentales"[36].

El primer de maig del 1543, l'emperador va dotar la Torre Pallaresa amb el títol de Castell de Carcerenya, amb la condició que havia de servir de refugi als habitants dels voltants en cas de les incursions dels sarraïns[37]. Aquell mateix dia les galeres d'Andrea Dòria van sortir camí d'Itàlia[38].

El 31 de gener del 1546, Joan de Cardona va celebrar missa a Sant Jeroni de la Murtra pel jubileu atorgat pel papa Pau III pel Concili que aleshores s'estava celebrant a la ciutat de Trento. L'endemà després de celebrar missa a la capella de la Torre Pallaresa va tenir un atac i va morir[39].

Fra Damià Marruff i l'emperador

Un altre frare jeroni de la Murtra que va tenir relació amb l'emperador fou el genovès fra Damià Marruff, que vivia mercès a uns ducats que li havia retornat el rei Ferran el Catòlic després que aquell els hi hagués prestat abans de ser religiós.

El maig del 1543, l'Emperador era a Palamós, a punt de fer la seva travessia cap a Gènova, tot esperant que el temps millorés. És en aquesta estada quan escriví les seves famoses instruccions al príncep Felip II[40]. El cronista dels jerònims explica que "passant per alli lo Emperador Carlos Quint, estan les galeres en lo port de Palamós esperant temps a proposit per la navegacio, anà lo pare fra Damià Marruff a besarli les mans supplicant lo molt encaridament li fes mercé de pujar a sa hermita, lo Emperador condescendí a son desig puig en Palamós noy avia molts altres entreteniments ni grans negocis, y arribant a la hermita del pare fra Marruff li dona el bon hermitá un dinar principal que mes era de gran senyor que de hermitá [...] el Rey li feu gran charitat, de present, y una pensió de cent o dos cents ducats de la vida (...) fra Damià eixí de la religió (...) després de sacerdot demana llicencia per anar a Genova d'on ell era natural, per veure a sa mare y parents"[41]. Seria interessant saber si el frare jeroni va inspirar d'alguna manera aquelles instruccions.

Contribució a l'"Obra Nova"

Els frares jerònims van poder construir l'edifici de Sant Jeroni de la Murtra conegut com "Obra Nova", amb la col·laboració econòmica de l'emperador Carles I, el qual, segons fra José de Sigüenza, "dióles dineros para que edificasen el paño de las celdas que cae á la parte del mar"[42]. Josep Maria Cuyás també l'atribueix a Carles I i afegeix que l'edifici és obra del mestre de cases francès Joan Armagnac, de l'any 1550[43], però Font i Cussó assegura que en realitat fou construït a expenses del conseller de Carles I i virrei de Catalunya, Juan Fernández-Manrique de Lara y Pimentel, marquès d'Aguilar de Campo (?,- Barcelona, 1563) vers l'any 1553[44]. Ambdues versions no són contradictòries. Podria ser que Carles assignés una quantitat i que Fernández-Manrique executés l'encàrrec de l'emperador. D'aquesta obra es conserva l'escarada, o contracte a preu fet, o més concretament un esborrany.

La pintura del Refetor

En el trienni 1554-1557, en temps del prior fra Agustí Sumes, es va realitzar una gran pintura mural al tester del refetor[45]. En la part baixa hi havia un Sant Sopar que no va plaure als frares i en la part alta, com en les grans composicions venecianes, darrera d'una balustrada i entre cariàtides, una galeria de personatges on es poden identificar, d'esquerra a dreta, un criat negre, l'emperadriu Isabel de Portugal, l'emperador Carles I, de perfil, el virrei, Francesc de Borja, l'esposa d'aquest, Elionor de Castre, l'almirall Andrea Doria que dirigí l'esquadra imperial -amb un gat que posseïa- el prior del monestir fra Pere Alsina cantant (possible al·lusió al fet que s'esdevingué quan visità per tercera vegada la Murtra l'any 1538) i una dama de la cort llegint. Entre els balustres hi ha un cap de gos, dels que posseïa l'emperador. Tant l'emperadriu Maria com Felip II van poder admirar aquesta pintura amb els retrats dels seus pares quan van pujar a la Murtra, respectivament, el 1582 i el 1585.

La pintura del refetor

A la part baixa d'aquest mur, un arc de maó, avui tancat amb vidres comunica amb el celler, on es veuen les antigues tines i les portadores. Al cap del Refetor hi ha un finestral que hagué de ser parcialment aparedat pels mateixos monjos per por dels atacs dels pirates[46].

Confirmació de Felip II a Sant Jeroni

El 7 de març del 1564, el rei Felip II confirma al Monestir de Sant Jeroni de la Murtra el privilegi concedit pel seu besavi, el Rei Ferran d'Aragó, en el qual l'exonera del feu del Castell de Tous[47], prop d'Igualada. Els frares de la Murtra havien obtingut el senyoriu del castell i de la vila de Tous l'any 1505, gràcies a les gestions del prior, fra Pere Benejam i per donació de Joan Ram i d'Isabel Laplana.

Felip I de Catalunya i II de Castella

Fra Francesc Rovirola i Felip II

Fra Francesc Rovirola era oriünd de Barcelona i va prendre l'hàbit jerònim el 17 d'abril del 1547. Va professar el 15 d'abril del 1548. Va ser prior de la Murtra un trienni, de 1573 a 1576. Segons el cronista de la Murtra, fra Rovirola havia estat nomenat bisbe d'Elna, però no en va prendre possessió perquè el vicecanceller va dir que no tenia informes d'ell i va demanar que s'informessin al P. General, el qual va escriure "que era buen estudiante y que hasta agora no havia tenido officio en la orden". Per aquesta manca d'informes i sempre segons el cronista dels jerònims, l'episcopat va recaure en Pere Màrtir Coma de l'Orde de Predicadors de Barcelona, que fou bisbe d'aquesta diòcesi de 1569 a 1578. El rei Felip II li va encarregar que reformés l'abadia de canonges premostratencs de Santa Maria de Bellpuig de les Avellanes (Noguera)[48]. També li va encomanar una visita d'importància a la ciutat de València, al convent de les Monges Agustines de Santa Tecla[49], que pledejaven amb els frares agustins. Va sentenciar Francesc de Moncada i de Cardona, senyor d'Aitona, que fou Virrei de València (ho fou del 1581 al 1594). Fra Rovirola morí a la Murtra el 19 de novembre del 1599 [50].

La por davant dels atacs dels pirates continuava; en el capítol del 9 d'abril del 1559 el prior, fra Agustí Sumes, va manifestar als frares la necessitat de tancar amb un mur la part de llevant del monestir, des de la infermeria fins a l'obra nova, que era la més exposada [51].

Un dels artífexs de la victòria de Lepant (1571), va ser Lluís de Requesens, lloctinent i conseller de Joan d'Àustria. El seu secretari particular era Guillem Ramon de Sant Climent i de Centelles (la família Centelles era propietària de la casa senyorívola de Pomar[52]). Guillem de Sant Climent també va destacar a la batalla de Lepant i, després, fou ambaixador a Praga, on va morir el 1608. Va mantenir correspondència amb el Comte de Quirrà, al qual va donar notícies sobre els moviments dels turcs en terres d'Hongria[53].

Visita de Felip II [54]

El maig del 1585 el rei Felip II va visitar la Murtra. Acabava d'acomiadar-se de la seva filla Caterina (Madrid, 1567-1597) i del seu espòs el Duc de Saboia, que s'havien casat a Saragossa i se n'anaven a Gènova en les galeres comanades per Andrea Dòria. El rei havia disposat que, l'endemà que embarquessin els novells esposos, ell sortiria cap a Monçó,

però que la primera cosa que fes en eixir de Barcelona seria passar per Sant Jeroni de la Murtra. Els seus consellers volgueren dissuadir-le'n i li digueren que això representava fer marxa enrere. El rei va respondre "no importa". Li posaren també com a inconvenient que si anava a la Murtra no podia arribar a Lleida la diada del Corpus Christi. El rei va respondre: "no importa, yo tengo de ir allá, que en qualquier pueblo que lleguemos aquel día celebraremos la fiesta del Santísimo Sacramento como si estuvieran en Lérida". I per això, la vigília de la Santíssima Trinitat va sortir de Barcelona i es va adreçar cap a la Murtra[55].

De camí, va deixar el seu fill, el futur Felip III, a la veïna Torre Pallaresa. L'acompanyava també la seva filla gran, Isabel Clara Eugènia, el bisbe de Viseu Jorge de Teyde, primat portuguès al qual el rei va anomenar capellà major -atès que Felip II era aleshores també rei de Portugal- i l'almirall Gian Andrea Doria (1539-1606), renebot de l'almirall.

Al monestir, el rei va elogiar el brollador central del claustre[56]. Conta la crònica del monestir que després de vespres, els il·lustres visitants van entrar a l'"Obra Nova", on el prior havia disposat la col·lació de tres bufets plens de confitures i fruites i que, encara que el rei i la infanta no van provar res, van elogiar l'ordre de presentació. Sobretot es va fixar que hi havia un plat de carbassat i el rei va dir "no me lo dan a mi tan bueno" i va respondre Cristòfol de Moura[57], "ya se lo daran de aquí adelante a vuestra Majestad tan bueno"[58]. Abans de marxar, el rei va assenyalar tres o quatre plats perquè els portessin al príncep. Però en sortir el rei i la infanta, les dames que anaven al darrera, segurament afamades del llarg camí, s'ho cruspiren quasi tot. Quan el prior, Miquel Mongia[59] li va preguntar al monarca per què no havia donat llicència a la infanta i a les dames per a què fessin col·lació, aquest va respondre: "hoy es ayuno de la Iglesia y es bien que todos los guardemos". Felip II va elogiar també el brollador central del claustre. Es tradició que el monarca oïa missa des d'una estança la finestra de la qual s'obre al costat de l'epístola de l'antiga església conventual [60].

El rei va ajudar econòmicament dues vegades el monestir. La primera vegada va concedir mil lliures, però com sigui que el monestir de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron, assabentat del donatiu també en va demanar un, el sobirà els va ordenar que els el partissin, cosa que no va agradar gens als monjos de la Murtra. En la segona ocasió, que fou el 1584, Felip II els feu la concessió de poder treure de Sicília 200 tones de blat, franques de dret[61].

Gian Andrea Doria va rebre a la Murtra instruccions del rei Felip, segons que explica la crònica: "Joan Andrea Doria, príncep de Malfi i Capità General de la Mar, sen vingué a esta casa y estigué en ella cerca de tres mesos. Al arribà el Rey a Barcelona ab tota sa cort volgué dit Andrea Doria anar a saludar-lo y ya ell se era embarcat y sen avia portada tota sa roba y com lo Rey ho sabé li maná sen tornàs a Sant Geroni de la Murtra fins a tant que ell lo avisàs del que avia de fer, y així li señalà cert dia manant-li que desde Badalona sent pujàs alt a la mar a la tarda, y que de allí baixàs galejant ab grands artificis de fochs y altres invencions per donar contento a las Infantas y al Duch, lo qual ell cumplí a la lletra".

Visita de l'emperadriu Maria

La vigília de l'Epifania de l'any 1582, va arribar al monestir l'emperadriu Maria, esposa de l'emperador Maximilià d'Austria -que acabava de morir- germana de Felip II i mare de la reina Anna d'Austria, quarta esposa de Felip II. L'emperadriu, vestida de dol, venia d'Alemanya i anava de pas cap a Madrid, a retirar-se. En el seu seguici hi havia el jove Lluís Gonzaga que aleshores tenia catorze anys, que després ingressaria a la Companyia de Jesús i que seria canonitzat[62].

La Infanta Caterina

El 14 de juny del 1585 la infanta Caterina Micaela (Madrid, 1567-1597), filla de Felip II, i les seves dames es van hostatjar al Castell de Carcerenya. Era la vigília de partir per reunir-se amb el seu espòs Carles Manuel, Duc de Saboia. Com observa atinadament l'historiador Joaquim Font i Cussó, aquesta estada no era per avançar camí, perquè anar a la Pallaresa representava fer marrada. Més aviat degué ser per les condicions que tenia la residència o per invitació del seu propietari Pere Cassador. Font i Cussó suposa que arran d'aquesta estada la Infanta degué visitar la Murtra[63].

Relació amb el monestir de El Escorial

Diversos frares de la Murtra van fer la seva segona professió al monestir de San Lorenzo de El Escorial, el gran

mausoleu que Felip II havia fet construir: el pare Antoni Joan, durant el trienni 1542-1545, o fra Rafael Solà (durant el de 1576-79). També des de la Murtra s'enviava, periòdicament, un col·legial per seguir els estudis allí ,com fra Jeroni Amer, que hi fou enviat durant el trienni 1598-1601[64]. Posteriorment hi trobem Fra Miquel Morató (+1655), natural de Linyola, que, procedent de la comunitat de la Murtra, es trobava de conventual a Sant Llorenç de l'Escorial i era tan virtuós que l'anomenaven "el santo catalán"[65].

Fra Llorenç De Viu i Felip II

Fra Llorenç De Viu[66] va ser prior de Sant Jeroni de la Murtra almenys tres vegades[67]: el 1582-1585; el 1589-90 i el 1592-95. També fou prior dues vegades de Sant Jeroni de la Vall d'Hebron i una de la casa de Guisando. Es va mostrar tothora prudent i savi. El van fer visitador general de la Corona d'Aragó, d'Andalusia i de Portugal "a satisfacion de el Señor Rey Filipo Segundo, quando los Conventos de aquella Provincia se unieron a los de Castilla" i, finalment fou visitador general de Castella, essent així el visitador de tot l'Orde del qual fou columna. Havia estat proposat per ser prior de San Lorenzo de El Escorial i, essent visitador de Castella, per General de l'Orde, però morí abans, camí de la Murtra, el 24 de maig del 1598.

El 1582, aprofitant l'ocasió que la comunitat comptava amb el mestre pintor fra Damià Vicens (Sant Feliu de Guíxols, 1551 - Sant Jeroni de la Murtra, 1612)[68], es va plantejar la idea de renovar el retaule major de l'església conventual, ja que el que hi havia "estava ja molt vell, y tots desijaven que hi agués altre fet a la moderna". Per tant, van demanar a fra Damià que realitzés una traça per al nou projecte i aquest va dibuixar i va construir un model a escala, per tal de fer més entenedor el projecte als membres del capítol. És versemblant que quan Felip II visità el monestir el 1585 admirés aquell model de fra Vicens.

La tradició diu també que aquest monarca va oir missa des d'una capelleta que té una finestra que s'obre al presbiteri avui integrada en el Museu Ramon Pané. Aquesta capelleta està situada sobre la dels Sants Diaques, que comunicava amb la capella del Roser. Totes dues advocacions eren estimades pel rei.

Durant el tercer trienni del priorat de fra De Viu, 1592-95 es va donar una forta empenta a la fàbrica del nou retaule major de l'església conventual i, alhora, també es van fer els retaules de la capella de Sant Miquel, de la capella nova i el del capítol, tots sota la direcció de fra Damià Vicens[69]. També es començaren les obres de la torre prioral. El mestre Jeroni Matxí de Barcelona va fer-ne la traça i va posar la primera pedra[70]. La pedra dels cantons, les finestres i els portals -un tipus de granit anomenat d'ull de serp- , la portaren de la pedrera propera d'Antoni Lledó. Dos arcs comunicaven amb la resta de l'edifici i, amb unes fustes travesseres, haurien servit de pont per accedir-hi en cas de setge i fer-se forts al baluard. No hi ha notícia que els pirates haguessin arribat mai a la Murtra, però la torre es dreça encara, solemne, testimoni de tot d'una època que, enmig de les inseguretats i els perills, impulsada per l'humanisme, cercava la pau.

Jaume Aymar i Ragolta

https://lamurtra.cat/wp-content/uploads/2020/04/CARLES-i-Felip.pdf

Notes bibliogràfiques:

[1] Per la relació de Carles I i Felip II amb Sant Jeroni de la Murtra vg. J. DE SIGÜENZA, "Historia de la Orden de San Jerónimo", Madrid, Nueva Biblioteca de Autores Españoles, 1907. Vol. I, p. 296. C. BARRAQUER Y ROVIRALTA, Las Casas de Religiosos en Cataluña durante el primer tercio del siglo XIX. Barcelona, 1906, vol. pp. 261-274;

[2]J.M. CUYÁS, "Ante el cuarto centenario de la muerte de Carlos I. Badalona y el César". Revista de Badalona, 9/08/1958; J.M.CUYÁS, "Carlos I en el monasterio de San Jerónimo de la Murtra. En el que se gestó la conquista de Túnez". Revista de Badalona (13/12/1958) p. 5.;J.M. CUYÁS, "Una interesantísima página inédita de la historia de Badalona". Revista de Badalona, 19/12/1970; J.M. CUYÁS, Resúmen Histórico del Monasterio de San Jerónimo de la Murtra, Badalona, 1975. J. FONT I CUSSÓ, "Felip II i Sant Jeroni de la Murtra" a 62 articles. Badalona, 1980, pp. 180-184. J.AYMAR, El Monestir de Sant Jeroni de la Murtra, Badalona, 1993, pp. 38- 40; J.AYMAR, "Carles I i Felip II a Sant Jeroni de la Murtra", RE. Revista de pensament i opinió, 16 (1998), pp. 43-45. F.UDINA- J.M. GARRUT, Barcelona, dos mil años de Historia, Barcelona, Aymà, 1963, pp. 222-224. E. BERENGUER, "De la unió imperial a la Unión de Armas": Història, Política, Societat i Cultura dels Països Catalans, vol. 4, Barcelona, 1997, p. 316. J.M. MARTÍ BONET i d'altres, La Catedral de Barcelona. Barcelona, 1997, p.22 ; M.FERNÁNDEZ, Carlos V, el César y el hombre. Madrid, 1999, p. 114. Ha estudiat aquesta qüestió el Sr. Ignasi Carbonell, que té una obra en curs de publicació.

[3] SIGÜENZA, p. 498.

[4] M. DE FORONDA, Estancias y viajes del Emperador Carlos V. Barcelona, 1914, p. 143.

[5] ACA, 163.

[6] Era l'església conventual de Santa Maria de Jesús de Barcelona.

[7] J.REGLÀ, Carlos V y Barcelona, p. 41.

[8] M. DE FORONDA Y AGUILERA, Estancias y viajes del Emperador Carlos V. Madrid, 1914.

[9] J.REGLÀ, Carlos V y Barcelona, p. 48.

[10] M. FERNÁNDEZ, Carlos V. Un hombre para Europa. Madrid, 1999, p. 47; Carlos V. El César y el hombre. Madrid, 1999, pp. 115-116.

[11] J.M. CUYÁS, "Ante el cuarto centenario de la muerte de Carlos I. Badalona y el César". Revista de Badalona, 9/08/1958.

[12] REGLÀ, 41

[13] JM CUYÁS, Història de Badalona, vol. V, p. 22

[14] PJ FIGUEROLA-JM MARTI BONET, “La Rambla, els seus convents i la seva història”. Catàleg monumental de l'Arquebisbat de Barcelona. V-VI/2, Barcelona, 1995,p. 61. J.M. BENITEZ, Jesuïtes i Catalunya: fets i figures. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996, pp. 39 i 176.

[15] La tomba dels Setantí (1489) és al passadís que comunica la capella de Sant Sebastià amb l'antiga església. AYMAR, p. 16. C.CORTÉS, Els Setantí. Barcelona, 1973.

[16] M. BATAILLON, Erasmo en España, México, 1966, p. 317-318.

[17] El cognom d'aquest mestre de cases o d'esglésies apareix també com Barsa, Berça, Bersan o Barzan segons els documents. Aquesta fluctuació del cognom em fa pensar que potser fos estranger, concretament francès o borgonyó, i que pel desconeixement de la pronúncia l'escrivà vacil·lés. Bersa era l'autor del campanar i del Pati dels Tarongers del Palau de la Generalitat, dels Estudis Generals de Barcelona i de les esglésies de Dosrius i de Palamós entre d'altres obres. Vg. J. GARRIGA,” L'època del Renaixement” a Història de l'Art Català, vol. IV, Barcelona, 1986. P. TRIJUEQUE, “L'església parroquial de Santa Maria de Palamós”, Estudis del Baix Empordà, vol. 12 (1993), pp. 107-145.

[18] ACA. Monacals d'Hisenda, 2516, "Taula o Catálogo dels priors que ha tingut aquest monestir de Sant Gerònim de la Vall de Bethlem, alias de la Murtra des de sa fundació..." p. 197.

[19] "Alçà lo campanar una llanterna més alt del que estava, que costa molts rals que sols de las teulas envernissadas se pagaren a mestre Mates quatorse lliures y setse sous, y per daurar lo pom y bandera del campanar o lo panell, tres lliures dotze sous mes. Sense estas obras feu lo pare Prior un relotge que sols la campana de les hores costà deu lliures y lo relotge quinze". JM CUYÁS, Resúmen histórico... El campanario.

[20] JM CUYÁS, Història de Badalona, Badalona, 1979, vol. V, pp. 135-139.

[21] JM CUYÁS, "Seguim historiant el segle XV". Amistad, 66 (1975).

[22] FERNANDEZ, 498-500. Era una imatge del segle XV, pintada per Lluís Dalmau. El 1460 el bisbe d'Urgell, Arnau Roger de Pallars, que fou canceller d'Alfons el Magnànim, va visitar la Murtra i en virtut d'una butlla va privilegiar altament la imatge del Sant Crist. El mateix any Pedro de Urrea, arquebisbe de Tarragona, canceller de la corona catalano-aragonesa i patriarca d'Alexandria va visitar la Murtra i va concedir vuitanta dies d'indulgència a la imatge del Sant Crist. El 1583, el papa Gregori XIII concedí indulgència plenària per totes les misses de rèquiem que se celebressin a l'altar del Sant Crist, aplicables a les ànimes de qualsevol difunt que fossin celebrades per sacerdots del monestir.

[23] J. AYMAR, El monestir de Sant Jeroni de la Murtra, Barcelona, 1993.

[24] REGLÀ, 49-50. Aquest edifici fou enderrocat el 1843 i avui només es conserva l'escut que presidia la porta d'ingrés (Museu d'Història de la Ciutat) (GARRIGA,98)

[25] REGLÁ, 50

[26] ACA. Monacals d'Hisenda n.2516, p 241.

[27] J.SIGÜENZA, Historia de la Orden de San Gerónimo, pp. 508-512.

[28] ACA. Monacals d'Hisenda 2516, pp. 236-237. JM.CUYÁS, "Carles Vè visita per segona vegada el cenobi", AMISTAD, 73 (1978). En realitat va ser la tercera visita.

[29] JM. CUYÁS, Resumen... "Otros personajes visitan la Murtra"

[30] ACA. Monacals d'Hisenda, 2516, p. 236.

[31] GARRIGA, 98

[32] REGLÁ, 50.

[33] GARRIGA, 94. Tresors del Palau de la Generalitat de Catalunya. Barcelona, 2000. Vegeu els retrats de les pàgines 104 i 105.

[34] A. DURAN i SANPERE, La Torre Pallaresa. Historia de una mansión señorial.

Barcelona, 1949, pp. 35-38

[35] ACA. Monacals (Hisenda) 2516, fol. 241.

[36] REGLÀ, p. 48

[37] J.FONT i CUSSÓ,"La Torre Pallaresa", Rev. Jorba, 38 (1958) publicat a 62 articles, Badalona, 1980, p. 110.

[38] DURAN, p. 42

[39] ACB. Exemplars, f. 23-26, citat per DURAN, p.91. Les seves vísceres van ser enterrades a la Murtra.

[40] M. FERNÁNDEZ, pp. 637-638.

[41] ACA. Monacals d'Hisenda, 2516, fols. 167-168.

[42] SIGUËNZA, op. cit. Cf. C.BARRAQUER, Los religiosos... p. 263

[43] J.M. CUYÁS, "Ante el cuarto centenario de la muerte de Carlos I. Badalona y el César ". Revista de Badalona 9/08/1958.

[44] Uns anys abans, el Marquès d'Aguilar va assistir a la Catedral de Barcelona a la consagració del bisbe Joan de Cardona, tan vinculat a la Torre Pallaresa, veïna de la Murtra . A. DURAN i SANPERE, op. cit., p. 55 i apèndix, doc. III (La ceremonia de la consagración del obispo D. Juan de Cardona, según la documentación capitular. 30 de agosto de 1535) (Barcelona, Arxiu Capitular; Exemplars, f. 23)

[45] ACA. Monacals d'Hisenda, 2516 fol. 241. Vg. J.AYMAR, "Un retrato del Emperador Carlos I en el Monasterio de la Murtra". RE, Revista de pensamiento y opinión, 26 (s/a) pp. 41-46. La pintura fou restaurada per l'equip dirigit per Maria Reyes Jiménez de Garnica (1990).

[46] AYMAR, op. cit. pp. 12-13

[47] ACA. Monacals d'Hisenda, lligall 150. “Confirmació feta per lo Rei Phelip segon al monestir de St Hyeroni de la Murtra del privilegi concedit per Don Fernando Rey de Aragó a dit Monestir exonerantlo del feu del Castell de Tous, a 7 de març de 1564”.

[48] Cf. E. ZARAGOZA, Catàleg dels Monestirs Catalans. Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997, pp.41-43.

[49] S.MISSER, El libro de Santa Tecla. Barcelona, 1977, p. 241 nota 20. l..

[50] J.M.CUYÀS, “Notes d'Història de Sant Jeroni”. Amistad, 19 (1980) pp. 6-7.

[51] J.M.CUYÁS, “Història de Badalona a través de Sant Jeroni de la Murtra”, Amistad, 74 (1976) p.5.

[52] E. VERTI, La Provincia en Lepanto s/a, p. 109

[53] E. VERTI, op. cit. p. 110

[54] J.FONT i CUSSÓ, "Felip II i Sant Jeroni de la Murtra", La Voz de Badalona , 264, 5/04/1963, publicat a 62 Articles. Badalona, 1980, pp. 180-184.

[55] J.M. CUYÁS, ”Una interesantísima página inédita de la historia de Badalona”. Revista de Badalona, 19/12/1970.

[56] J.M. CUYÁS, "El Claustro y los Reyes Católicos" a Resumen...

[57] Cristòfol de Moura (Lisboa 1538 - Madrid, 1613) era un polític portuguès al servei de Felip II. Havia estat el seu principal agent en les negociacions per aconseguir la corona de Portugal.

[58] J.M. CUYÁS, “Una interesantísima página inédita de la historia de Badalona”. Revista de Badalona, 19/12/1970.

[59] Procedia de la Vall de Hebron i fou prior del 1579-82

[60] Avui al Museu Ramon Pané

[61] Transcrit i comentat per J. FONT i CUSSÓ, "Felip II i Sant Jeroni de la Murtra", a 62 articles, pp.182-183.

[62] J.M. CUYÁS, Resumen... "Otros personajes visitan la Murtra" s/p.

[63] FONT, op. cit. p. 110.

[64] C. GIRALT- R. JUNYENT- S. PLANS, El retaule del Roser Sant Martí de Tous. Fra Damià Vicens i la pintura a la sotsvegueria d'Igualada a la darreria del segle XVI. Sant Martí de Tous, 1998. p. 85, nota 24.

[65] J.NÚÑEZ, Quinta parte de la Historia de la Órden de San Jerónimo (1676-1777). Instituto Escurialense de Investigaciones Históricas y Artísticas. Madrid, 1999, pp. 76- 77.

[66] El cognom l'hem vist escrit Daviu i Daniu. Ens regim per la grafia que trobem a F. DE LOS SANTOS, Quarta Parte de la Historia de la Orden de San Gerónimo. Cap. 45, p. 532-533. Madrid, 1680.

[67] El P. Los Santos diu que quatre, però no hem trobat en quin període.

[68]C.GIRALT-R.JUNYENT-S.PLANS, El retaule del Roser de Sant Martí de Tous. Fra Damià Vicens i la pintura a la sotsvegueria d'Igualada a la darreria del segle XVI. Sant Martí de Tous, 1998,

[69] ACA: Monacals (Hisenda) 2516.” Llibre primer en lo qual estan continguts tots los que son estats priors y lo que en son temps ha succehit des del 1413 fins lo any 1604”, fols. 423 i 488.

[70] Cf C.GIRALT-R.JUNYENT-S.PLANS, op. cit., pp. 88, nota 34.